

Et begrep som øker barnets behov for avstand

Jartrud Sofie Frafjord

Line Moldestad

Gunnhilde Fjell

Anita Nygaard

alle i Spisskompetanseteamet for barn og unge i familievernet

Å møte barn med at deres oppfatninger er et resultat av påvirkning, fører kun til økt motstand hos dem.

Jartrud Sofie Frafjord. Foto: privat

I et fagessay publisert av Tidsskriftet i juni advarer Eivind Meland mot å overse foreldrefremmedgjøring. Vi er mer bekymret for at begrepet bidrar til økt konfliktdynamikk, ansvarsfraskrivelse og feiltolking av barnets signaler. Konsekvensen kan bli at presset på barnet og avstanden til forelderen øker.

I mange berørte familier har det utviklet seg en polarisert konfliktdynamikk der foreldrene beskylder hverandre for å være årsaken til samværsstansen. Mye av litteraturen om foreldrefremmedgjøring underbygger en slik skyldfordeling og enten/eller-tenkning. Vi vil advare mot en snever tilnærming. Den forsterker polariseringen og gjør det vanskeligere for barnet å kunne ha en meningsfull relasjon til begge foreldre.

Vanskelige å operasjonalisere

Barn er ikke passive mottakere av foreldres påvirkning. De er aktive aktører som erfarer, fortolker og tilpasser seg sitt omsorgsmiljø. Vi kjenner ingen fagpersoner som benekter at barn kan påvirkes av en forelder. Men å møte barn med at deres oppfatninger er resultat av påvirkning, fører kun til økt motstand hos dem. Barn som opplever å ha en utrygg, anstrengt eller svekket relasjon til en forelder, uansett årsak, trenger at forelderens tar ansvar for å styrke relasjonen og reparere eventuelle tillitsbrudd.

Det gir stor risiko for feiltolkning av barnets signaler og feil bruk av begrepet

Hvis forelderens i stedet fraskriver seg ansvar og hevder seg utsatt for foreldrefremmedgjøring, vil dette bare øke barnets skuffelse og mistillit. Vi har mange eksempler på at slike responser har forsterket barnets avvisning, og at veien tilbake til en meningsfull relasjon dermed har blitt uoverkommelig.

Les andre innlegg i debatten om foreldrefremmedgjøring

Foreldrefremmedgjøring er vanskelig å operasjonalisere og skille fra andre årsaker til at barn vegrer seg for samvær. Det gir stor risiko for feiltolkning av barnets signaler og feil bruk av begrepet. Meland er tydelig på at barn som avviser en forelder som utøver skadelig omsorg, ikke skal karakteriseres som fremmedgjort. Det er en viktig presisering, men vanskelig i praksis.

Bagatelliserer egne utfordringer

Vi har per i dag ikke pålitelige indikatorer for å skille mellom barn som er alliert med en forelder, og barn som beskytter seg selv fra omsorgssvikt. Foreldre benekter eller bagatelliserer ofte egne utfordringer, og det er ofte vanskelig for barn å fortelle om og beskrive svikt i omsorgen. Vi bør derfor alltid være oppmerksom på mulig omsorgssvikt eller problematiske forhold hos begge foreldre, og evne å undersøke flere hypoteser samtidig.

Vi vil derfor fraråde foreldre å ty til begrepet

I tidligere fagmateriell har vi benyttet begrepet foreldrefremmedgjøring for å vise til en av flere dynamikker som kan føre til at samvær stopper opp. Intensjonen var å belyse hvordan barn kan bli bærere av en forelders bitterhet og fiendtlighet etter et samlivsbrudd.

Vi er like opptatt av fenomenet nå som da, men ser at barns behov for avstand øker når en forelder tyr til foreldrefremmedgjøring som forklaring på stans i samvær. Det å øke konfliktnivået ved å skyldes ensidig på den andre forelderens, benekte det barnet selv opplever som vanskelig, og påføre barnet skyldfølelse for ikke å ville ha samvær, skyver bare barnet lenger vekk.

Vi vil derfor fraråde foreldre å ty til begrepet, selv når den andre forelderens kan ha bidratt, bevisst eller ubevisst, til at barnet er avvisende til kontakt.

Foreldrenes holdninger

Stans i samvær er en kompleks problematikk med flere mulige årsaker som ikke utelukker hverandre. De som skal hjelpe familiene, trenger derfor bred kompetanse på både familievold, konfliktdynamikk,

manipulasjon, rolleforstyrrelser i foreldre–barn-relasjonen, samt barns mestringsstrategier og posisjonering når deres trygghet i familien trues.

Vi jobber for tiden med en oppfølger til den første veilederen om stans i samvær. Vi håper den kan bidra til bedre kartlegging og hjelp til familiene. Et av forholdene som bør kartlegges, er foreldrenes holdninger til hverandre, og hvordan dette antas å påvirke barnets relasjon til hver av foreldrene.

Ulike faglige perspektiver er et gode, og vi bør hverken frykte eller glatte over faglig uenighet. Det er imidlertid avgjørende at vi som fagfelt reduserer problematisk bruk av begreper og snever enten/eller-tenkning. Blir vi for ensidige eller forenklet i vår forståelse, risikerer vi å forsterke konflikt dynamikken og skjevutviklingen i familiene vi var ment å hjelpe.

Merknad: Ingen oppgitte interessekonflikter.